

**SKOPOS W PRZEKŁADZIE LITERATURY FANTASY
– PRZYPADEK NIBYNOCY JAY’A KRISTOFFA**

Martyna Madej

Instytut Politologii, Wydział Nauk Społecznych, Uniwersytet Wrocławski
ul. Koszarowa 3, 51-149 Wrocław

E-mail: martyna.madej11@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6096-3621>

ABSTRAKT

Cel. Przedmiot badań stanowił tekst powieści *Nibynoc* Jay’a Kristoffa oraz jego tłumaczenie. Celem była próba określenia skoposu w przekładzie na język polski.

Metody. Analizie porównawczej zostały podane głównie neologizmy stworzone przez autora, w zestawieniu z tłumaczeniami Małgorzaty Strzelec. Dokonano również całościowego porównania obu dzieł, w celu odnalezienia skoposu w działaniach tłumaczki.

Wyniki i wnioski. Wykazano, że pomimo wystąpienia kilku wyjątków, tłumaczka przyjmowała określoną metodę tłumaczenia dla każdego rodzaju neologizmu występującego w książce. Jako cel przez nią obrany można uznać wierne oddanie treści w języku docelowym. Pojawiające się elementy egzotyki miały za zadanie umożliwienie czytelnikowi głębsze doświadczenie fikcyjnego świata.

Wartość poznawcza. Literatura fantastyczna ma duży potencjał badawczy, nie tylko w przypadku skoposu. Poruszenie tematu skoposu w literaturze fantasy może stanowić inspirację do analizy innych gatunków literackich i zachęcić do poszukiwania głębszego sensu w działaniach podejmowanych przez tłumaczy.

Słowa kluczowe: skopos, literatura fantasy, przekład, teoria przekładu, neologizmy, analiza

**Skopos in the translation of fantasy literature
– the case of *Nevernight* by Jay Kristoff**

ABSTRACT

Aim. The subject of the research was the text of the novel *Nibynoc* by Jay Kristoff and its translation. The aim was to determine *skopos* in the translation into Polish.

Methods. A comparative analysis was made, mainly of neologisms created by the author, in comparison with Małgorzata Strzelec’s translation. A comprehensive comparison of both works was also made in order to find *skopos* in the translator’s actions.

Results and conclusions. It has been shown that despite a few exceptions, the translator adopted a specific translation method for each type of neologism present in the book. Her goal can be considered as a faithful rendition of the content in the target language. The elements of exoticisation that appeared were intended to allow the reader to have a deeper experience of the fictional world.

Cognitive value. Fantasy literature has great research potential, not only in the case of *scopos*. Addressing the topic of *scopos* in fantasy literature can inspire the analysis of other literary genres and encourage the search for deeper meaning in the actions taken by translators.

Keywords: *scopos*, fantasy literature, translation, theory of translation, neologisms, analysis

WPROWADZENIE

Literatura fantasy jest jednym z najchętniej oferowanych w sprzedaży gatunków. W 2020 roku często można było trafić na informacje o tym, że ludzie coraz chętniej sięgają właśnie po dzieła z tego gatunku literackiego (Christ, 2020; Sieja, 2019; Sulikowski, 2020). Wskazaniem przez media powodem tego wzrostu zainteresowania było niewątpliwie powstanie serialu *Wiedźmin*, którego realizacją zajął się Netflix, a kolejnym czynnikiem, który miał wpływ na wzrost sprzedaży książek, była trzecia część gry pod tym samym tytułem, która zyskała rozgłos i popularność w wielu krajach. Należy zaznaczyć, że nie jest to jedyny tytuł, który odniósł taki sukces. Podobną popularnością cieszą się również takie dzieła, jak seria *Władcy pierścieni* czy *Harry Potter*, z którym dorastali widzowie i czytelnicy. W świecie literatury pojawiają się również inne prace, które nie zyskały tak ogromnej popularności, lecz mimo tego, niektórym mogą wydać się fascynujące. Mimo iż temat *scopos* w przekładzie literatury fantasy nie należy do najpopularniejszych, analizując ten gatunek literacki, warto zastanowić się, czy może wpływ na odbiór i popularność danej książki miała sama jej treść, czy może jednak chodzi o przekład i cel, jaki obrał sobie tłumacz.

CEL PRZEKŁADU

Teoria *scopos* stanowi element studiów nad przekładem. Jednym z celów przekładu może być wierność oryginałowi, jednak kwestią sporną pozostaje, czym jest wierność przekładowi i w jakim stopniu ona występuje. Czy wiernością będzie wywołanie w odbiorcy efektu podobnego do tego, jaki tekst wywołuje w oryginale, nawet kosztem zmiany treści? Czy może będzie nim przekład literalnie, bez dodatkowych ingerencji, mających na celu np. zapewnienie dodatkowych wyjaśnień? Jednym z czynników, który należy rozważyć przy ocenie wierności tekstowi, jest chociażby cel, który obrał autor tłumaczenia, czyli właśnie *scopos* (ang. *aim, purpose*) (Delise i in., 2006). Indywidualne podejście do rozumienia wierności może mieć istotny wpływ na obranie różnych strategii przez tłumaczy.

Teoria *scopos*, wprowadzona przez Hansa Vermeera, doczekała się licznych komentarzy ze strony innych tłumaczy i przekładoznawców. Odnosi się do

niej m.in. Christiane Nord, która podkreśla, że najważniejszy w przekładzie jest właśnie jego cel, i że w pierwszej kolejności na nim powinien koncentrować się tłumacz. Cel jest zależny od czynników zewnętrznych, które powinien rozważyć tłumacz, podejmując się pracy nad danym przekładem (Nord, 2009). Warto zauważyć, że nawet autor teorii *scopos* nie idealizuje swojej koncepcji, a wręcz wspomina o jej słabościach. Głównym powodem rozważań nad wartością tej teorii było poszukiwanie odpowiedzi na pytanie, czy naprawdę każde działanie podjęte przez tłumacza musi posiadać cel, czy może jest to jedynie wypadkowa różnych akcji tłumaczeniowych, która daje określony efekt w postaci przekładu tekstu z języka źródłowego na język docelowy, czyli w tym przypadku np. z języka angielskiego na język polski (Vermeer, 2001). Według Vermeera istnieją przekłady „bezcelowe” lub działania, którym nie przyświeca żaden konkretny cel (*aimless, no aim*), a jedynie przekazują sens słów zawartych w tekście źródłowym.

W przypadku przekładów fantastyki warto również wspomnieć o powstających na ich podstawie adaptacjach. Na adaptację mogą liczyć dzieła cieszące się wyjątkową sympatią fanów i przynoszące znaczny dochód. Taką zależność możemy zaobserwować na przykładzie *Hobbita*, który doczekał się zarówno trzech adaptacji filmowych, jak i adaptacji w postaci gier komputerowych i planszowych, przy czym obserwowalne różnice pojawiają się przede wszystkim w grupie docelowej, do której adresowane były owe adaptacje. Pierwsza ze wspomnianych, czyli filmowa trylogia, została skierowana do młodzieży i starszych odbiorców, ze względu na pojawiającą się sporą ilość przemocy oraz tematykę, która może być trudna do zrozumienia dla młodszych odbiorców (Jackson, 2012, 2013, 2014). Natomiast gry, utrzymywane w bajkowym klimacie, lub klimacie lego i eliminujące krwawe sceny, uzyskały klasyfikację Pan-European Game Information (PEGI) 7, czyli gier przeznaczonych dla najmłodszych odbiorców. Niektóre dzieła nie doczekają się chociażby adaptacji filmowej ze strony profesjonalnych studiów, ze względu np. na małą popularność. Tego typu fanowskiej adaptacji doczekała się jednak *Nibynoc*, będąca przedmiotem analizy niniejszego artykułu. Adaptacja w postaci trzech kilkunastominutowych odcinków jest dostępna na portalu społecznościowym YouTube. Obecnie seria nie stanowi adaptacji całego pierwszego tomu, a jedynie kilku pierwszych rozdziałów (dane na 02.2021), co miałoby prawdopodobnie lepiej odpowiadać przewidywanym potrzebom odbiorców.

TEORIA SKOPOSU W KONTEKŚCIE ZMIANY SPOŁECZNEJ

Niezależnie od dziedziny, co jakiś czas następuje zmiana potrzeb, które są uwarunkowane m.in. zmianami społecznymi, a co za tym idzie, postęp wymaga ciągłych zmian technologicznych. W ramach takiego postępu koniecznym staje się dostosowanie do potrzeb konsumenta czy odbiorcy. Taka ewolucja jest wyraźnie widoczna, chociażby w przekładzie baśni. Współcześnie można zaobserwować zmiany społeczne, które polegają na zwiększeniu świadomości na temat wrażliwości dzieci oraz przykładanie większej wagi do wychowania najmłodszych, co potwierdza, chociażby wykorzystywanie bajek w procesie dydaktycznym (Tychmanowicz, 2019), czy w ostatnich latach zyskujące w Polsce na popularności baj-

koterapia czy arteterapia (Bednarska, 2017). Przyczynia się to do powstawania nowszych wersji dobrze znanych bajek, które „idąc z duchem czasu”, są dostosowywane do aktualnych potrzeb społecznych, czyli najmłodszych odbiorców oraz oczywiście rodziców, którzy decydują jakie bajki kupić. Zmiany w bajkach mogą być zarówno jedynie wizualne (np. wykorzystanie nowoczesnej technologii do ponownego nagrania tych samych treści, rekonstrukcja cyfrowa), jak i dotyczyć częściowej zmiany treści (np. adaptacja, czyli „najbardziej «wolna» forma przekładu [tłumaczenie autorki]” (Newmark, 1988, s. 46), pominięcie fragmentów).

Jedną z popularniejszych baśni w polskiej kulturze jest *Czerwony Kapturek*, który stanowi doskonały przykład tego, jak skopos, a raczej jego forma, zmienia się wraz ze zmianami postępującymi w społeczeństwie. Do teraz nie do końca wiadomo komu można przypisać autorstwo pierwotnej wersji tej dobrze znanej baśni, jednak najstarszym znanym autorem jest Charles Perrault (1697). Oryginał nie jest tak rozpowszechniona, jak jego późniejsze wersje. Jak wskazuje Kamil Janicki (2020), historia Czerwonego Kapturka miała być przepełniona okrucieństwem, od kanibalizmu, przez molestowanie seksualne ze strony wilka, aż do śmierci zarówno dziewczynki, jak i jej babci. Ta wersja, choć drastyczna i z całą pewnością nie napisana z zamiarem przekazania takiej historii dzieciom, przeszła liczne transformacje, nie tylko w wykonaniu tłumaczy. Historia dziewczynki zyskała największą popularność, prawdopodobnie dzięki braciom Wilhelmowi i Jacobowi Grimm, którzy zdecydowali się na zredukowanie drastyczności do tego stopnia, że jest ona w ich własnej wersji do dzisiaj przekazywana najmłodszym (Kalinowska, 2017). Należy jednak zaznaczyć, że w kolejnej ich wersji postanowili ukazać wszelkie okrucieństwo, które było obecne w wersjach starszych (Grimm, Grimm, 1989). Każda późniejsza wersja stawała się coraz łagodniejsza, aż w końcu w tych najnowszych trudno jest doszukać się jakichkolwiek form przemocy. Można założyć, że celem osób pracujących nad kolejnymi wersjami baśni, było dostosowanie jej do zwiększającej się powszechnie świadomości postrzegania potrzeb i wrażliwości dzieci oraz zwiększenie pewności, że rodzice, wybierając bajkę, wybiorą właśnie tę wersję.

ANALIZA

Nibynoc autorstwa Jay’a Kristoffa stanowi pierwszą część jego trylogii Kronik Nibynocy. Książka, mimo iż nie jest zbyt dobrze znana w Polsce, posiada ogromny potencjał badawczy ze względu na występujące w niej liczne neologizmy. W pierwszym tomie można doliczyć się kilkuset neologizmów różnego typu, od słowotwórczych, przez semantyczne, do absolutnych. W działaniach tłumaczki można zaobserwować wyraźnie obraną przez nią strategię. Mimo występowania wielu grup neologizmów tej analizie posłużą jedynie wybrane przykłady, takie, które najlepiej pozwolą na najbardziej wyraźne ukazanie skoposu w działaniach tłumaczki. Analizę porównawczą przeprowadzono na podstawie całej książki, w artykule zostanie przedstawiony wybrany fragment. W Tabeli 1 znajduje się część neologizmów występujących w książce.

Tabela 1

Porównanie przykładowych neologizmów występujących w książce oraz ich tłumaczeń

<i>Oryginał</i>	<i>Tłumaczenie</i>
Mother of Night	Matka Nocy
Floodcaller	Przyzywacz Powodzi
Hall of Songs	Sala Pieśni
Elai	Elai
Godsgrave	Bożogrobie
Jessamine	Jessamine
Itreyan	Itreyańczyk
double-edged gladius	obosieczny gladius
dragonmoth	smokołątka
arkemical light	arkemiczne światło
Speaker	mówca
Weaver	tkaczka
ashkai ars magika	ashkaska ars magika
Niah	Niah
Adonai	Adonai
Darkness	Ciemność
darkin	pomroc
Ernesto Giancarli	Ernesto Giancarli
Delfini	Delfini
Blackbridge	Czarny Most
Eclipse	Eklipsa
not-wolf	nie-wilk
Cassius	Cassius
passenger	pasażer
Vaanian	vaański
Vaan	Vaan
Thorn Towers of Elai	Cierniowe Wieże Elai
Red Church	Czerwony Kościół
Leper Priests	Trędowaci Kapłani
shadowwolf	Wilk z cieni
scabdogs	struposze
Hearthless wraith	zziębla zjawa
Tribune of Dawnspear	trybun Ościenia Świtu
Itreyan week	itreyański tydzień
Revered Mother	Matka Wielebna
Solis	Solis
Philosopher’s Stone	Kamień Filozoficzny
Godsgrave	Bożogrobie
Ashlinn Järnheim	Ashlinn Järnheim
marrowborn	ludzie ze Szpiku

<i>Oryginał</i>	<i>Tłumaczenie</i>
Osrik Järnheim	Osrik Järnheim
Mouser	Kocur
Shahiid	Shahiid/Shahiida
Blade	Ostrze
Masks	Maski
Liberis	Liberis
sweetboy	cukiereczek
<i>punchinello</i>	<i>punchinello</i>
arkemy	arkemia
Last Hope	Ostatnia Nadzieja
Duomo	Duomo
Gladiatii	Gladiatii
Administratii	Administratii
Cyt	Cyt
Truth	Prawda
Marcellus	Marcellus
Luminatii	Luminatii
walnut of the Dweymeri	Dweymarski orzech
Widowwalk	Wdowi Krok
Aspira	Aspira
allbane	Wszechmór
evershade	Wieczny Cień
blackmark venom	czarnoplamisty jad
spite	rankor
saltlocks	solne dredy
calphite	kalfit
peppermilk	pieprzowe mleczko
palsyroot	paraliźnik
proudweed	butnik
dram	drachma
Blackmark venom	czarnoplamisty jad
shiver	ciarki
Angio	Angio
gravebone	grobowa kość
Porkery	chlewnia
braavi	braavi
trawler	trawler
Swoon	Omdlenie
Mi Aami	Mi Aami
Heart	Serce
Nethers	Łono
Spine	Kręgosłup

<i>Oryginał</i>	<i>Tłumaczenie</i>
White Palazzo	Białe Palazzo
<i>Piazza d'Vitrium</i>	<i>Piazza d'Vitrium</i>
The Queen's Bed	Łoże Królowej
Darius Cicerii	Darius Cicerii
Truedark <i>Carnivalé</i>	Arcymroczny <i>Carnivalé</i>
Farrow	Farrow
Confessors	Spowiednicy
Confessionate	Spowiednia
Attia Fiorlini	Attia Fiorlini
Basilica Grande	Basilica Grande
no-cat	nie-kot
Vaiello	Vaiello
Melphi-cut corset	melficki gorset
Giuseppe Marconi	Giuseppe Marconi
<i>domino</i>	<i>domino</i>
<i>volto</i>	<i>volto</i>
goldwine	złotniak
bara	bara
Light	Światło

Źródło: opracowanie autorki.

Pierwszą grupą neologizmów, która posłuży przedstawieniu celowości w ich przekładzie, są antroponimy, czyli nazwy własne odnoszące się do osoby. Na podstawie Tabeli 2 można wyciągnąć wnioski, że decydując się na ich przekład, tłumaczka starała się możliwie dokładnie upodobnić je do ich oryginałów z języka źródłowego.

Tabela 2

Porównanie antroponimów i neologizmów absolutnych

	<i>Oryginał</i>	<i>Tłumaczenie</i>
<i>Antroponimy</i>	Wolfeater	Pożeracz Wilków
	Andriano Varnese	Andriano Varnese
<i>Neologizmy absolutne</i>	Niah	Niah
	koffi	koffi

Źródło: opracowanie autorki.

W przypadku antroponimów można dostrzec pewne zależności. Antroponimy, które zostały stworzone w procesie słowotwórczym przez połączenie dwóch części mowy (w tym przypadku rzeczowników), zostały przetłumaczone jako antroponimy dwuczłonowe, co jest bardziej naturalne dla języka polskiego. Przy tym tłumaczka zachowała znaczenie pierwotnego antroponimu, jak i ukazała funkcję, jaką miała pełnić osoba nazywana w dany sposób. Inne podejście można zauwa-

żyć w tłumaczeniu antroponimów, które przypominają realne imiona i nazwiska. Tłumaczka pozostawiła je nieprzetłumaczone.

Na temat neologizmów absolutnych wypowiadał się chociażby Krzysztof Hejwowski (2004), według którego ten typ neologizmów występuje bardzo rzadko. Niemniej jednak jest on dość charakterystyczny dla literatury fantazy, gdzie część autorów tworzy własne języki. Tak stało się i w tej książce. *Niah* jest imieniem jednego z bóstw występujących w powieści, *koffi* natomiast jest określeniem pochodzącym z języka stworzonego przez autora. Żadne z tych słów, jako że nie ma ich w żadnym istniejącym języku, nie zostało poddane przekładowi. Nieznajomość języków, ujawniana przez różne postacie pojawiające się w książce, podkreśla sam autor, który również podjął się wyjaśnienia poszczególnych obcych słów w ramach postępu fabularnego. Wskazuje to na zróżnicowanie kulturowe w stworzonym przez niego świecie. Tłumaczka podążała zatem drogą, którą wyznaczył autor.

Tabela 3
Porównanie zapożyczeń i neologizmów mieszanych

	Oryginał	Tłumaczenie
Zapożyczenia	Basilica Grand	Basilica Grande
Neologizmy mieszane	Liisian	Liizyjczyk

Źródło: opracowanie autorki.

Tabela 3 przedstawia jedno z występujących w książce zapożyczeń oraz jeden z wybranych neologizmów mieszanych. Ze względu na konkretną strategię obraną przez tłumaczkę, nie pojawiła się konieczność przedstawienia większej ich ilości.

Zapożyczenia w *Nibynocy* są dość często spotykane. Jean-Paul Vinay i Jean Darbelnet (1958) twierdzą, że ten rodzaj przekładu jest również jego najprostszą formą, gdyż tłumaczenie nie różni się od oryginału wcale lub tylko nieznacznie – np. litery, które nie występują w języku docelowym, mogą zostać zastąpione innymi lub poszczególne litery mogą zostać wymienione w zależności od wymowy słowa w danym języku. Taki zabieg umożliwia czytelnikowi wczucie się w atmosferę świata, który przedstawia autor (Vinay, Darbelnet, 1958). Dokładnie taki cel przyświecał zarówno autorowi, jak i tłumaczkę, którzy zdecydowali się na wprowadzenie zapożyczeń lub rezygnację z ich tłumaczenia na rzecz egzotyzacji tekstu (tłumaczka nie zdecydowała się nawet na dodanie przypisów wyjaśniających znaczenia poszczególnych słów). Wyrażenia w językach innych niż angielski, które pojawiały się w tekście, niezależnie od tego, czy były to zapożyczenia, czy języki wykreowane przez autora, nie były w ogóle tłumaczone. To ma wyraźny wpływ na atrakcyjność tekstu, gdyż wprowadza elementy obce dla odbiorców i sprawia, że sam świat zdaje się być jeszcze bardziej tajemniczy. Jak zauważyła Patrycja Karpińska (2018), tłumacze raczej skłaniają się ku temu, by stosować raczej technikę udomowienia niż egzotyzacji. W przypadku tego tłumaczenia nie można zaobserwować takiej zależności. Prawdopodobnie jest to związane z faktem, że zastosowane przez autora elementy egzotyzacji, zostały przedstawione w sposób na tyle jasny, czasem opisowy,

że nawet odbiorcy, którym język włoski może być obcy, nie będą mieli problemu ze zrozumieniem przekazu i doświadczeniem atmosfery miejsca.

Neologizmy mieszane, czyli stanowiące połączenie różnego typu neologizmów, stanowiły jedną z liczniejszych grup neologizmów występujących w książce. W przypadku tych neologizmów, które stanowiły zapożyczenia, stosowano taką metodę, jak opisano powyżej, czyli tłumaczono wyłącznie słowa występujące w języku angielskim. Autor utworzył również kilka narodowości oraz ras. Określenie *Liizyjczyk* wyraźnie ukazuje, że celem tłumaczki było wskazanie na to, że *Liizyjczyk* to właśnie narodowość. Warto podkreślić, że po raz kolejny ten sam zabieg został zastosowany w oryginale przez autora tekstu, gdzie sufiks *-ian* w języku angielskim jest często dodawany w celu ukazania narodowości, czyli tłumaczka ściśle trzymała się sugestii autora, dostosowując je do gramatyki języka polskiego.

Tabela 4
Analiza porównawcza fragmentu tekstu angielskiego i tłumaczenia

Oryginał	Tłumaczenie
„The boy actually laughed at that. His vocal chords were atrophied from disuse, the guffaw emerging as little more than a squeak. He clapped his hands to his mouth and convulsed, but she still caught a glimpse of the toothless gums behind these bow-shaped lips. The cracks behind his eyes. 'What happened to you?' she breathed. The boy's gaze was insane. Eyes like a sunburned sky. <i>slaved</i> 'But you've got no slave mark.' The boy shook his head. <i>they kept us pretty</i> '... They?' <i>pleasure house</i> ”	„Chłopak naprawdę zaśmiał się na te słowa. Jego struny głosowe zaczęły zanikać z powodu nieużywania, więc śmiech zabrzmiał ledwie jak pisk. Natychmiast zasłonił usta rękami, ale i tak dostrzegła jego bezzębne dziąsła za kształtnymi ustami. Wewnętrzne blizny wierzające z oczu. – Co ci się stało? – szepnęła. Chłopak spojrział w skupieniu. Jego oczy były jak spalone słońcem niebo. <i>niewola</i> – Ale nie masz piętna. Chłopak pokręcił głową. <i>dbali, żebyśmy pozostali ładni</i> – Dbali? Kto? <i>w domu uciech</i> ”

Źródło: opracowanie autorki.

W celu ukazania, jak prezentuje się całość tekstu, zarówno oryginału, jak i tłumaczenia, w Tabeli 4 zestawiono wybrany fragment tekstu oryginalnego i jego przekładu. Powyższy tekst jest częścią historii jednej z postaci drugoplanowych. Niektóre słowa w obu językach zostały napisane kursywą. Autor w ten sposób przedstawia słowa, które nie zostały wypowiedziane. Chłopiec posługuje się tak zwaną „niemową”, czyli naszym językiem migowym. Warto zauważyć, że nawet sekwencja zdań pozostaje niezmienna. Słowa, które w języku polskim nie posia-

dają swojego odpowiednika, zostają przetłumaczone w sposób opisowy, aby oddać znaczenie swoich oryginałów z tekstu źródłowego. Przykładem może być, chociażby *sunburned sky*, przetłumaczone jako *spalone słońcem niebo*, jako że samo *sunburned* w języku polskim jako jedno słowo nie występuje. Największą różnicę można zaobserwować, czytając słowa „dbali o to, abyśmy pozostali piękni”, czyli *they kept us pretty*, gdzie *they* jako oni, w tłumaczeniu nie występuje. Tę funkcję pełni odmiana czasownika dbać, zastosowana w odpowiedniej formie. Tłumaczka dodaje również pytanie *кто?*. Użyte w zamian pytanie *dbali?* (jaki pojawiło się w tekście źródłowym) mogłoby sugerować, że bohaterkę rozmawiającą z chłopcem bardziej interesował fakt, że użył on czasu przeszłego, niż to, kim były te osoby. Jest to odpowiedź na podwójne wystąpienie słowa *they* w oryginale. Podobne zabiegi można dostrzec porównując cały tekst. Nie wykryto kalek językowych.

WNIOSKI

Tekst ze względu na drastyczne treści, jak wymuszona (np. obrona własna) i nieuzasadniona przemoc (czasem również w stosunku do dzieci), czy licznie występujące w niej wulgaryzmy oraz sceny erotyczne, zdecydowanie nie jest przeznaczona dla młodszych odbiorców. Zgodnie z PEGI, książka zapewne zostałaby oznaczona jako PEGI 18, czyli tylko dla odbiorców pełnoletnich. Właśnie ze względu na samą treść tej książki oraz fakt, że docelową grupą nie mieli być najmłodszy, nie wystąpiła potrzeba, czy konieczność modyfikowania treści, poprzez złagodzenie, czy pominięcie niektórych fragmentów (jak w przypadku Czerwonego Kapturka).

Występujące liczne przypisy (z których około połowa służy wyjaśnieniu neologizmów semantycznych, natomiast druga wyjaśnieniu kontekstu politycznego, historycznego oraz kulturowego) zostały sporządzone w całości przez autora.

Tłumaczka nie ingerowała w zapożyczenia ani neologizmy absolutne. Żadne z nich nie zostały przetłumaczone. Stanowią one pewien sposób egzotyzyacji tekstu, zastosowany przez autora, który w ten sposób zbliżał czytelnika do fikcyjnego świata, co pochwała sam „ojciec” pojęć *egzotyzyacja* oraz *udomowienie* – Lawrence Venuti (1995).

PODSUMOWANIE

Zaobserwowano kilka istotnych aspektów tego przekładu. Najbardziej dostrzegalnym jest brak odniesienia do realnego świata, co powoduje, że wyjaśnienia różnego rodzaju symbolik czy metafor nie muszą być dodatkowo zamieszczane przez tłumaczkę w ramach wolnego przekładu, czy przypisów, aby dotrzeć z przekazem do odbiorców. Wszystkie możliwe niejasności, które pojawiły się w książce, były wyjaśniane na bieżąco i odpowiednio przekazywane przez samego autora. Jest to spowodowane faktem, że ani w kulturze źródłowej, ani docelowej nie występują naturalnie.

Opisane powyżej zabiegi skłaniają do konkluzji, że celem analizowanego przekładu był stworzenie tłumaczenia jak najbardziej wiernego oryginałowi, jednak brzmiącego równie naturalnie w języku docelowym (polskim), co w języku źródło-

wym (angielskim). Tłumaczka swoim przekładem pozwoliła polskim czytelnikom zapoznać się z takim światem, jaki Kristoff stworzył w swoim ojczystym języku, a co za tym idzie, w tym przypadku skopos oznacza wierność oryginałowi. Można zatem wyciągnąć wnioski, że tłumaczenie zostało wykonane w zgodzie z koncepcją Vermeera, stawiającą właśnie wierność oryginałowi jako podstawę wszystkich celów tłumaczenia. Jak do tej pory nie są znane badania na podjęty przeze mnie temat. W związku z tym pole badawcze stwarza ogromne możliwości.

BIBLIOGRAFIA

- [1] Bednarska, G. (2017). Praca z bajką w procesie wychowania dziecka w wieku przedszkolnym i wczesnoszkolnym: zagadnienia terminologiczne i metodyczne. *Annales Universitatis Paedagogicae Cracoviensis Studia Psychologica*, 10(1), 108-130. DOI: 10.24917/20845596.10.8
- [2] Christ, R. (2020). *Amerykianie kochają „Wiedźminą”*. Wydawnictwo dodrukuje pół miliona książek Sapkowskiego. Spidersweb. <https://spidersweb.pl/rozrywka/2020/01/16/sapkowski-wiedzmin-dodruk-usa-netflix>
- [3] Delisle, J., Lee-Jahnke, H., Cormier, M. (2006). Słownik. W: T. Tomaszewicz (przekład i adaptacja), J. Delisle, H., Lee-Jahnke, M., Cormier (red.), *Terminologia tłumaczenia* (s. 21-132). Uniwersytet Adama Mickiewicza. (Oryginalna praca opublikowana w 1999).
- [4] Grimm, W. K., Grimm, J. L. K., (1989). Czerwony Kapturek. W: E. Bielecka, E., M. Tarnowski, (tłum.), *Baśnie braci Grimm. Tom 1* (s.142-145). Ludowa Spółdzielnia Wydawnicza. (Oryginalna praca opublikowana w 1812).
- [5] Hejwowski, K. (2004). Nieprzekładalność językowa: „znaczenie jest własnością języka”. W: K. Hejwowski (red.), *Kognitywno-komunikacyjna teoria przekładu* (s. 105-123). Wydawnictwo Naukowe PWN SA.
- [6] Janicki, K. (2020). *Pierwotne wersje słynnych baśni. Śpiąca królewna została zgwałcona, a czerwony kapturek pożarł babcię*. Wielka historia. <https://wielkahistoria.pl/pierwotne-wersje-slynych-basni-spiaca-krolewna-zostala-zgwalcona-a-czerwony-kapturek-pozarl-babcie/>
- [7] Kalinowska, E. (2017). „I pożarł ją w gnieniu oka” – wilczy głód w Czerwonym Kapturku. Od Perraulta do Ben Jeallouna. W: A. Gęsicka (red.), *Literatura od kuchni. W kręgu dawnych literatur romańskich* (s. 219-235). Wydawnictwo Adam Marszałek.
- [8] Karpińska, P. (2018). Official and Internet translations – comparison of culture-related aspects from the perspective of foreignization and domestication dichotomy. *Journal of Education Culture and Society*, 9(2), 136–153. DOI: 10.15503/jecs20182.136.153.
- [9] Kristoff, J. (2017a). *Nevernight*. St. Martin’s Publishing Group.
- [10] Kristoff, J. (2017b). *Nibynoc* (tłum. M. Strzelec). Mag. (Oryginalna praca opublikowana w 2017).
- [11] Newmark, P. (1988). Translation methods. W: *A textbook of translation* (s. 45-53). Prentice Hall.
- [12] Nord, Ch. (2009). Wprowadzenie do tłumaczenia funkcjonalnego. W: P. Bukowski, M. Heydel (red.), *Współczesne teorie przekładu. Antologia* (s. 173-191). Znak.
- [13] Sieja, B (2019). *Ile na Wiedźminie zarobił Sapkowski, ile CD Projekt RED... a ile może zarobić Netflix?*. Komputer Świat. <https://www.komputerswiat.pl/gamezilla/artykuly/file-na-wiedzminie-zarobil-sapkowski-ile-cd-projekt-red-a-ile-moze-zarobic-netflix/99wyvq0>
- [14] Sulikowski, K. (2020). *Wiedźmin na Netfliksie podkręcił sprzedaż gier i książek o ponad 550%*. Centrum XP. <https://www.centrumxp.pl/Publikacja/Wiedzmin-na-Netfliksie-podkretil-sprzedaz-gier-i-ksiazek-oponad-550>
- [15] Tychmanowicz, A. (2019). Dawno, dawno temu... O roli baśni w wychowaniu i edukacji. *Sectio J. Paedagogia-Psychologia*, 31(3), 101-111. DOI: 10.17951/j.2018.31.3.101-111
- [16] Vermeer, H. J. (2001). Skopos and commission in translational action. W: L. Venuti (red.), *The translation studies reader* (s. 221-232). Routledge. (Oryginalna praca opublikowana w 1989).
- [17] Venuti, L. (2004). Invisibility. W: L. Venuti (red.), *The Translator’s Invisibility: A History of Translation* (s. 1-42). Routledge. (Oryginalna praca opublikowana w 1995).
- [18] Vinay, J. P., Darbelnet, J. (2001). A methodology for translation. W: L. Venuti (red.), *The translation studies reader* (s. 84-93). Routledge. (Oryginalna praca opublikowana w 1958).